

опрацювання нових методів, норм наукової організації праці в сільському господарстві та визначення її економічної ефективності. Встановлювалися постійні зв'язки з іншими науковими установами в межах СРСР та за кордоном. Питання популяризації й поширення знань з економіки та організації сільського господарства реалізовували через видання періодичних наукових та популярних видань, скликання та участі в наукових з'їздах, нарадах і конференціях. Крім того, для підвищення кваліфікації фахівців організовувалися прилюдні доповіді, читання лекцій, курсів, гуртків, семінарів та ін.

Таким чином, можна стверджувати про активне розгортання діяльності і становлення Інституту економіки та організації сільського господарства під керівництвом фахівців високого професійного рівня. Проте, вже у найближчі роки у діяльність цієї установи державні органи внесли суттєві корективи аж до її ліквідації. У цьому зв'язку, закономірності розвитку наукового забезпечення планової організації сільськогосподарського виробництва на початку 30-х рр. ХХ ст. потребують подальшого дослідження й об'єктивного відтворення.

Джерела та література

1. *З діяльності* центральних установ та організацій // Укр. агроном. – 1928. – № 10. – С. 86.
2. *ЦДАВО* України, ф. 1055, оп. 1, спр. 161, арк. 54–60.

ДІЯЛЬНІСТЬ Д.Ф. ЛИХВАРЯ (1902–1986) У МІНІСТЕРСТВІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УРСР (1950–1952)

Щиголь Г.С.

Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН (м. Київ)

Професор Д.Ф. Лихвар (1902–1986) був не лише вченим-селекціонером, а й талановитим організатором, підтвердженням чого є його діяльність на посаді очільника провідних відділів та установ біологічного та аграрного профілю УРСР. Саме тому свого часу вченого було залучено до організаційної діяльності в Міністерстві сільського господарства (МСГ) УРСР. У 1950 р. міністерство ввело до штатної структури Головне управління (Главк) сільськогосподарської пропаганди, в якому було створено відділ науки, що мав очолювати всі науково-дослідні установи республіки незалежно від відомчого підпорядкування. У директивних органах прийнято рішення укомплектувати відділ науки кваліфікованими кадрами, залученими з науково-дослідних установ. До таких увійшов і Д.Ф. Лихвар, на той час керівник відділу нових сільськогосподарських рослин в Ботанічному саду АН УРСР, який у своїх спогадах зазначав, що, скориставшись можливістю, керівництво низки наукових установ висунуло зі свого складу в Главк сільськогосподарської пропаганди осіб, які з тих чи інших причин були небажаними в наукових установах. Особисто Д.Ф. Лихвар втратив симпатії Президії у зв'язку з рецензією на книгу академіка Т.Д. Лисенка «О наследственности и её изменчивости».

Учений тривалий час відмовлявся від переходу на роботу в МСГ УРСР, але згодом йому дозволили сумісництво: два дні на тиждень працювати в Ботанічному саду і 4 дні – у міністерстві. Ученому пообіцяли, що після одного року роботи в МСГ його звільнять, але таку обіцянку виконали, за його наполяганням лише після 2,5 років роботи.

У Міністерстві сільського господарства Д.Ф. Лихварю було доручено керівництво науково-дослідними установами рослинницького профілю. Він зосередив увагу на упорядкуванні тематики і домогся деякого успіху, особливо в установах з овочівництва. Слід зазначити, що питання про те, що досліджувати, на той час значною мірою залежало від особистих уподобань керівника теми. За наявності деякого досвіду будь-яку тему можна включити в певний тематичний план, підібравши їй належне формулювання. Користуючись цим, винахідливі люди, переходячи з однієї наукової установи в іншу, все життя вивчали одне й те саме питання під різними назвами. На прикладі Українського науково-дослідного інституту овочівництва Д.Ф. Лихвар розклав кожну з 30 тем на складові частини, виділив у ній близько двохсот конкретних тем із конкретними строками виконання й домогся її затвердження, але після переходу на іншу посаду його зусилля з переробки тематики Інституту овочівництва були зведені нанівець.

Серед керівників відділу науки Д.Ф. Лихвар найбільше товаришував з агрохіміком і ґрунтознавцем О.Т. Калачиковим, фахівцем із садівництва І.Х. Шиденком та генетиком, спеціалістом із селекції цукрових буряків М.Г. Бордонос.

Працюючи в міністерстві, Д.Ф. Лихвар зацікавився рухом новаторів-дослідників у довоєнні роки в колгоспному селі. Ця частина колгоспного активу, усвідомлюючи роль науки для розвитку сільського господарства, захопилася дослідництвом із наміром своїми дослідженнями сприяти прогресові сільського господарства в даному колгоспі чи радгоспі. За підтримкою вони їхали до Міністерства сільського господарства зі своїми оригінальними пропозиціями, які часто були сумнівними і науково не обґрунтованими. Одержавши документи міністерства з вказівкою перевірити ефективність внесеної пропозиції, такі «новатори» виїздили до вказаної наукової установи, вимагаючи до себе особливої уваги, заробітної платні, житла та ін. Після виявлення неефективності внесеної пропозиції новатори зверталися до відповідного заступника міністра зі скаргою на наукову установу, яка нібито не надала потрібної допомоги і не створила належних умов для реалізації цінної пропозиції. Д.Ф. Лихвар зазначав, що в повоєнні роки такі новатори були у штатах багатьох науково-дослідних установ, здебільшого з числа найменш кваліфікованих співробітників. Стало зрозумілим, що справа з підготовкою кадрів для науково-дослідних установ з питань сільського господарства знаходиться у вкрай незадовільному стані, а термінове завдання Главку науки Міністерства сільського господарства УРСР полягало в тому, щоб виправити ситуацію. З самого початку були відібрані найкваліфікованіші співробітники на дослідних станціях, створено групу підготовки для складання

кандидатських іспитів, які було проведено. Потім, залучаючи осіб, які пройшли через ці курси, організували також роботу в науково-дослідних установах. Д.Ф. Лихвар склав узагальнену рецензію на роботу «новаторів» і попросив міністра сільського господарства УРСР Н.Т. Кальченка підписати її й надіслати редакціям усіх газет, які, зазвичай виступали на захист «новаторів». Таким чином, псевдонауковці позбавилися підтримки періодичної преси, а також можливості надалі експлуатувати науку в особистих корисних інтересах, чисельність їх після цієї рецензії різко зменшилась, а справжні новатори, яких також було досить багато, одержали можливість привернути до себе увагу й залучитися підтримкою Главку науки.

Згідно з наказом у 1952 р. Д.Ф. Лихваря відрядили до Академії наук УРСР для продовження науково-дослідницької діяльності, залишивши за ним обов'язки начальника сектора рослинництва Управління науково-дослідних установ Головного управління сільськогосподарської пропаганди Міністерства сільського господарства УРСР за сумісництвом (наказ МСГ УРСР № 476-к від 15 травня 1952 р.). Однак організаційні здібності Д.Ф. Лихваря в міністерстві були належно оцінені, тому в 1953 р. його направлено до м. Львова, щоб очолити новостворений Інститут агробіології (згодом під керівництвом вченого реорганізовано в Науково-дослідний інститут землеробства і тваринництва західних районів УРСР), замінивши члена-кореспондента А.С. Лазаренка, який не виявив здібностей до керівництва цією установою.

ДІЯЛЬНІСТЬ КОНСТРУКТОРА Л.С. ЛЕБЕДЯНСЬКОГО НА КОЛОМЕНСЬКОМУ ПАРОВОЗБУДІВНОМУ ЗАВОДІ

Янін В.А.

Державний економіко-технологічний університет транспорту (м. Київ)

Лев Сергійович Лебедянський (1898–1968) – визначний вітчизняний інженер-локомотивобудівник. За його керівництва та його участі були створені різні типи паровозів, тепловозів і газотурбовозів. Конструктор паровоза Л (Лебедянський). Усе своє життя інженер-конструктор пропрацював на Коломенському машинобудівному заводі, що під Москвою.

До 1925 р. у колишньому СРСР був досягнутий довоєнний рівень промислового виробництва, а відтак розпочалося здійснення програми соціалістичної індустріалізації. Власне в цей час Л.С. Лебедянський потрапив на роботу в Коломну. Коломенський машинобудівний завод отримав від держави великі фінансові засоби. Це дозволило працівникам заводу до кінця другої п'ятирічки, вже у 1938 р., завершити корінну реконструкцію підприємства, збільшити його виробничі потужності більш ніж у 2,5 рази, а випуск продукції, у порівнянні з 1913 р. – у 9,5 разів.

Швидкий розвиток промисловості зумовив появу питання про реконструкцію залізничного транспорту. Важливим завданням стало забезпечення залізничної галузі локомотивами. Власне це зумовило організацію